

num. 5 et seqq. 'An res effectum eo vivente sortita sit, non ita liquet. Quosdam tandem canonicos sub altero ejus successore Rangerio accessisse ad communem vitam colligo ex sequenti professionis formula, quam in veteri codice Lucensis ecclesiæ invenimus. *Ego promitto stabilitatem in hoc loco ad obedientiam Dei et beati Martini, et episcopi R. qui nunc est, et eorum qui canonicè successuri sunt: et promitto bona ecclesiæ, et quæ per officium ecclesiasticum acquisiero, in communi sine fraude habere, et præposito obedire canonicè ordinato. † † †. Hoc fecerunt in sancto Donato Martinus presbyter, et Henricus, et Mascarus.* Vivebant ergo illi canonici seorsim ab aliis in ecclesia Sancti Donati. In alio codice, qui modo est penes Florentinum medicum Lucensem, hæc de ejusmodi canonicis leguntur: *Incipit Ordo canonicorum qui ad conversionem veniunt. Novitius facturus professionem, ante altare post offerendum veniat et fratrum conventus in circuitu assistat; et flectendo genua tertio, Novitius hunc versum dicat: SUSCIPE ME, DOMINE, SECUNDUM ELOQ. TUUM, etc. Tunc surgens novitius regat hanc professionem: « Ego frater N. offerens trado me ipsum ecclesiæ sancti Donati, et promitto hic stabilitatem loci, et obedientiam priori, et vitam profiteor canonicam, et sine proprio. »* Post hæc sequuntur in eodem codice Regulæ sancti Augustini, et beati Benedicti, cum hujus Vita auctore Gregorio Magno.

5. Quod attinet ad Anselmi opera seu scripta, hæc C

enumerantur in Vita sequentis num. 2, nempe Apologeticum pro Gregorio VII, Expositio in Lamentationes Jeremiæ, item expositio in quosdam psalmos. His adde Collectionem canonum, libris XIII comprehensam. Ex his editum est Apologeticum, primum quidem ab Henrico Canisio, postea vero in Bibliotheca Patrum. Epistolam unam et aliquot opuscula ei tributa edidit Wadingus Romæ anno 1657. Et quidem hujus epistolæ fragmentum habet cum Urspergensi abbate Chronographus noster Saxonicus ms. Bertholdus Constantiensis quosdam versus adducit ex commentario Anselmi in Psalmos. Collectionem canonum habemus penes nos manu descriptam ex codice Vaticano, ex qua hæc delibare sufficiat in præsens. **INCIPIT CAPITULATIO LIBRORUM,** QUOS BEATUS ANSELMUS LUCENSIS EPISCOPUS DE CŒQUALIBUS CAUSIS SINGULOS IN HOC VOLUME LIBROS COMPOSUIT. *Liber 1, De potestate et primatu apostolicæ sedis; II, De libertate appellationis; III, De ordine accusandi, testificandi et judicandi. IV, De privilegiorum auctoritate. V, De ordinationibus ecclesiarum, et de omni jure ac statu illorum. VI, De electione et ordinatione, ac de omni potestate sive statu episcoporum. VII, De vita et ordinatione clericorum. VIII, De lapsis. IX, De sacramentis. X, De conjugiiis. XI, De pœnitentia. XII, De excommunicatione. XIII, De vindicta et persecutione iniusta.* Hæc satis in specimen.

VITA S. ANSELMI

(Vide Patrologiæ tom. CXLVIII, col. 905 inter MONUMENTA GREGORIANA.)

SANCTI ANSELMI

LUCENSIS EPISCOPI

CONTRA GUIBERTUM ANTIPAPAM

PRO DEFENSIONE GREGORII VII LEGITIMI PONTIFICIS ROMANI

LIBRI DUO.

(CANISIUS, *Antiquæ Lectiones*, tom. VI, pag. 199, ex bibliotheca ecclesiæ cathedralis Ratisbonensis.)

LIBER PRIMUS.

Proprium est bonorum mentium ibi metuere culpam ubi non est; reproborum vero, se præferendo, alios de fatuis sensibus, alios de indignis meritis reprehendere. Redargui despiciunt, dum se redarguentibus sapientiores suspicantur; ea quæ intelligunt, aliis libenter dicunt, ut plus illis tam subtilia,

D et tam utilia, et aliis ignota videantur scire. Cum habent intelligentiam, non seipos, sed semper alia, ut plus videantur scire, scrutantur, nec scrutantur sua facta, sed aliena investigant. Sed justo omnipotentis Dei judicio agitur, ut quia non habuerunt timorem Dei, et non proposuerunt Deum ante con-

spectum suum, *1. sal. LIII*), et in lege ejus noluerunt ambulare (*Psal. LXXVII*), divitias quas devoraverunt, evomant, et de ventre eorum extrahat eas Dominus. Et sicut dicit Apostolus: Quia non probaverunt Deum habere in notitia (*Rom. 1*), et tradidit illos Deus in reprobum sensum (*Ibid.*). Spiritus enim sanctus disciplinæ effugit fictum, et aufert se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu. Super quem, inquit, requiescam, nisi super humilem et mansuetum, et tremementem verba mea? (*Isai. LXVI*) Et alibi: Cum simplicibus sermocinatio mea (*Prov. III*). Quo recedente, veterinosus serpens tantum virus insipienti obscuratoque cordi infundit, et ita totum veneno mortiferæ deceptionis manipatum, sive servum inebriat, ut amarum dulce, et dulce amarum sapiat; ut tenebras lucem, et lucem tenebras credat; bonum denique malum, et malum bonum asserat (*Isai. V*): sicque fit ut ex duobus convenientibus immundis spiritibus, plenitudo superbix firmata, dæmoniacis humanisque contagiis desertam vacantemque domum, omnium vitiorum comitatu stipata, circa finem mundi occupet (*Matth. XII*), occupatam possideat, possessam prostituat, ut minor jam videatur in capite, et quasi per incrementa temporum in ætate perfecta profecisse. Diabolus enim dixit: Ponam sedem meam ad aquilonem, et ero similis Altissimo (*Isai. XIV*): De patre vero vel socio tuo dicit Apostolus: Qui extollitur supra omne quod dicitur aut quod colitur Deus (*II The.s. II*).

Audi itaque, scleratissime omuium, qui sic mihi jam nominandus es, eo quod latrare non timuisti contra Dominum et Magistrum tuum; cognosce quæ propria sunt. Scripsi tibi pauca cum multo dolore et sinceræ charitatis affectu, ut cognoscens errorem tuum redires ad cor, et pœnitentiam ageres delictorum tuorum. Sed quia verba tua iniquitas et dolus, et noluisti intelligere ut bene ageres (*Psal. XXXV*), audi interea quæ Dominus contra te per prophetam clamat: Hæc dicit Dominus Deus: Ista est Hierusalem; in medio gentium posui eam, et in circuitu ejus terram. Et contempsit judicia mea, ut plus esset impia quam gentes, et præcepta mea ultra quam terræ quæ in circuitu ejus sunt. Judicia enim mea projecerunt, et in præceptis meis non ambulaverunt. Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, et ipse ego faciam in medio tui judicium in oculis gentium, et faciam in te quæ non feci, et quibus similia ultra non faciam propter omnes abominaciones tuas. Ideo patres comedent suos filios in medio tui, et filii comedent patres suos (*Ezech. V*). Hæc itaque cum videas tuis temporibus impleta, et Veritas dicat: Faciam quæ nunquam in te feci, et quibus similia ultra non faciam; quandoquidem abominatio nova et inaudita tui temporis te et Dominum tuum N. et per vos complices vestros novæ addicat maledictioni. Tibi etiam necesse est, si vis salvus esse, inauditum judicium adscribas: Ista est mater Hierusalem, et reliqua.

Adultera siquidem quæ nunc est in parte tua, olim videbatur Hierusalem, sancta videlicet Ecclesia, filia regis David. Sed, prohi dolor! corrupta est a fratre suo, et constuprata usque ad verticem. Omnis decor ejus recessit ab ea, facta est quasi vidua domina gentium, quia rex Babylonis possidet eam. Cum enim Dominus dicat B. Petro: Tibi dabo claves regni cælorum (*Matth. XVI*) et: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (*ibid.*); et: Pasce oves meas (*Joan. XXI*), et alibi: Una est columba mea (*Cant. VI*), quæcunque alterius juris usurpatione corrumpitur, non jam sponsa Christi, sed adultera, non libera, sed ancilla vincitur, sicut dicit beatus Ambrosius: Convenior a comitibus et tribunis, ut per me basilicæ fieret inatura traditio, dicentibus imperatorem jure suo jussisse ut quæ in potestate ejus essent, omnia tradi debere; respondi: Si a me peteret quod meum est, id est fundum meum, argentum meum, jus hujusmodi meum, me non refragaturum, quanquam omnia quæ mea sunt pauperum sint; verum ea quæ divina sunt, imperatoriæ potestati non esse subjecta. Et paulo post: Nec mihi fas est tradere, nec tibi, imperator, accipere expedit. Domus privati nullo potest jure temerari: domum Dei existimas auferendam? Allegatur imperatori licere omnia, ipsius esse universa, Respondeo: Noli gravare te, imperator, ut putes te in ea quæ divina sunt, imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus: Scriptum est enim: Quæ Cæsaris Cæsari, quæ Dei Deo (*Matth. XII*). Ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium jus est commissum, non sacrorum. Iterum dicitur mihi mandasse imperatorem: Debeo et ego unam basilicam habere. Respondeo: Non licet tibi ullam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera enim est, quæ non est legitimo Christi conjugio copulata. Veteri jure a sacerdotibus donata imperia, non usurpata.

Constat itaque quia Ecclesia hæc non est vera Ecclesia sed adultera, cum sicut beatus Cyprianus dicit: Quisquis ab Ecclesia segregatus adulteræ jungitur, a promissis Ecclesiæ separatur; nec perveniet ad Christi præmia, qui reliquit Ecclesiam Christi. Alienus est, profanus est, hostis est, habere non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem.

Unde et beatus Gelasius inter cætera dicit: Ad sacerdotes Deus voluit quæ Ecclesiæ sunt disponenda pertinere, non ad sæculi potestates; quæ si fideles sunt, Ecclesiæ suæ et sacerdotibus voluit esse subjectas. Non sibi vindicet imperator alienum jus, et ministerium quod alii deputatum est. Et paulo post: Obsequi solere principes Christianos Ecclesiæ decretis; non suam præponere potestatem.

Noli itaque dicere quia universalis Ecclesiæ curam suscepimus. Quomodo enim tibi commissæ est Ecclesia quem constat non intrasse per ostium, quod Christus est, sed aliunde ascendisse ut furem? (*Joan.*

x.) Apostolica enim et universalis Ecclesia suam habebat pastorem. Ut enim de beato Gregorio Patre nostro dicam quæ de Cornelio scripsit Cyprianus : « Factus est episcopus de Dei et Christi eius iudicio, de clericorum pene omnium, et, ut verum dicam, omnino omnium testimonio ; de plebis quæ tunc adfuit suffragio, de sacerdotum antiquorum et virorum honorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Alexandri locus, et cum locus Petri, vel gradus cathedræ sacerdotalis vacaret. Quo occupato et de Dei voluntate atque omnium nostrum consensu ordinato, quisquis jamjam episcopus fieri voluerit, foras fiat necesse est, nec habeat ecclesiasticam ordinationem, qui Ecclesiæ non tenet unitatem Quisquis ille fuerit, licet de se multum jactans, et sibi plurimum vindicans, profanus est, alienus est, foris est, et cum post primum secundus esse non possit, quisquis post unum qui solus esse debet, factus est, non secundus ille, sed nullus est. »

Hæc sunt iudicia Dei, quæ projecistis, et præcepta in quibus ambulare nolulistis, omnium gentium iniquitatem supergressi, cum in infernum viventes descendistis. Omnes itaque gentes in comparatione vestri sceleris justificatas credimus, quia post donum acceptum sancti Spiritus, virtutesque superventuri sæculi, non solum sicut Deum glorificare nolulistis, sed contra præcepta ejus leges iniquas statuentes, omnem vobis aditum veniæ interclusistis, nisi ad unitatem matris Ecclesiæ, unde præcisi estis, redeatis, quæ sola jus ligandi et solvendi possidet. Dominus namque dicit : « Gratis accepistis, gratis date (Matth. x). Qui non intrat per ostium, non est pastor ovium (Joan. x). Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælo (Matth. xvi). »

Rex autem tuus sine intermissione vendit episcopatus suos, edicta proponens ut nullus habeatur episcopus, qui a clero electus, vel a populo fuerit expetit, nisi præcesserit honor regius, quasi ipse sit hujus ostii ostiarius, de quo Veritas dicit : « Huic ostiarius aperit (Joan. x). »

Tu vero aliunde ascendisti, et non vocatus a Deo accessisti, noli usurpare tibi tanti curam regiminis. Sicut enim jam dictum est, si Gregorius in Ecclesia fuit, qui apud te etiam constitit, et judex a nullo condemnari potuit, manifestum est te ab Ecclesiæ radice præcisum aruisse, nihilque habere potestatis ac juris. Sicut enim beatus Cyprianus dicit, scribens Magno presbytero : « Ecclesia una est, quæ in us et foris esse non potest. Si enim apud Novatianum est, apud Cornelium non fuit. Si vero apud Cornelium fuit, qui Fabiano episcopo legitima ordinatione successit, Novatianus in Ecclesia non est, nec episcopus computari potest. » Et paulo post : « Invenimus in tali facinore non solum duces et auctores, sed et participes pœnis destinari, nisi se a communione malorum separaverint, præcipiente per Moysen Domino : Separamini a tabernaculis hominum istorum durissimorum, et nolite tangere ab omni-

bus, quæ sunt eorum, ne simul pereatis in peccato eorum (Num. xvi). Et quæ comminans Dominus per Moysen fuerat implevit. Ut quisque se a Core et Dathan et Ablron non separasset, pœnas statim pro impia communione persolveret. Quo exemplo ostenditur et probatur obnoxius omni culpæ et pœnæ futuros qui se schismaticis contra præpositos et sacerdotes irreligiosa temeritate miscuerint, sicut etiam per Osce prophetam Spiritus sanctus contestatur et dicit : Sacrificia eorum tanquam panis luctus, omnes qui manducant ea contaminantur (Ose. ix), docens scilicet et ostendens omnes omnino cum auctoribus supplicio conjungi, qui fuerint eorum peccato contaminati. »

His et aliis innumeris salutâribus præceptis admoniti, detestamur non sacramenta Ecclesiæ, sicut tu mentiris, sed schismaticos et sacrilegos, quorum parricidalibus manibus sese sacramenta divina subtraxerunt; et cum catholica matre nostra Ecclesia persequar inimicos ejus, nec convertar donec desiciant (Psal. xvii). Sanctum quippe suum quod foris habetis, quod malo vestro accepistis, quia bono odore peristis, veneratur Ecclesia, sed vos persequitur, ut Sara ancillam, quæ tamen de semine Abrahamæ concepit et peperit (Gen. xvi). Intellige itaque quomodo persequatur adhuc ancillam domina, ut docearis quæ sit persecutio beata, et scias quomodo nec pro justitia Christianis jurgandum sit, cum competenter exponi tibi permiseris, ut addatur adversus Catholicos, et non redarguas Christum, qui dicit : « Compellite intrare (Luc. xiv), » et alia multa, quæ in consequentibus posita audies.

Dicit beatus Augustinus adversus Donatistas : « Si Ecclesia ipsa est quæ persecutionem patitur, non quæ facit, quærant ab Apostolo quam Ecclesiam significabat Sara, quando persecutionem faciebat ancillæ. Liberam quippe matrem nostram cœlestem Jerusalem; idem veram Dei Ecclesiam in illa muliere dicit fuisse præfiguratam, quæ affligebat ancillam (Gal. iv). Si autem melius discutiamus, magis illa persequatur Saram superbiendo quam illam Sara coercendo. Illa enim dominæ faciebat injuriam, ista imponebat superbæ disciplinam. Deinde quæro si boni et sancti viri nemini faciunt persecutionem, sed tantummodo patiuntur, cujus putant in psalmo vocem ubi legitur : Persequar inimicos meos, etc. (Psal. xvii). Si ergo verum dicere vel agnoscere volumus, est persecutio injusta quam faciunt impii Ecclesiæ Christi. Ista namque beata est quæ persecutionem patitur propter injustitiam. » Item : « Quod autem dicunt, qui contra suas impietates leges justas institui nolunt, non petiisse a regibus terræ apostolos talia, non considerant aliud fuisse tunc tempus, et omnia suis temporibus agi. Quis enim tunc in Christum crediderat imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo serviret, quando adhuc propheticum complebatur : Quare fremuerunt gentes (Psal. ii), et reliqua. Nondum autem age-

hatur quod paulo post in eodem psalmo subditur : **A** Servite Domino in timore (*Psal.* 11.). Quando enim reges serviunt Domino in timore, nisi ea quæ contra Jussa Dei fiunt religiosa severitate prohibendo atque plectendo? Idem alibi : « Ubi est quod isti clamare consueverunt? Cui vim Christus intulit? Quem coegit? Ecce habent Paulum apostolum. Agnoscant in eo prius cogentem Christum et postea docentem, prius ferientem, et postea consolantem (*Act.* 1x.) » Item : « Non mihi placet, ut omnes habeant occidendi licentiam, nisi forte sit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipse est, accepta legitima potestate, si ejus congruit personæ. Qui vero repelluntur aliquo terrore, ne mala faciant, etiam ipsis fortasse aliquid præstat. Hinc autem dictum est : Non resistamus malo (*Matth.* v), ne nos vindicta delectet, quæ alieno malo animum pascit, non ut et correctionem hominum negligamus; unde nec reus mortis alienæ qui cum suæ possessioni muros circumdixerit, aliquis ex ipsorum casu percussus intereat : Neque enim reus est Christianus, si bos ejus aliquem feriendo, vel equus calcitrando aliquem occidat, aut ideo non debent Christiani boves habere cornua, aut equus ungulas, aut dentes canis. At vero quomodo apostolus Paulus satagit, ut in tribuni notitiam perferretur, insidias sibi a quibusdam perditis parari, et ob hoc deductores accepit armatos? (*Act.* xxiii.) Si in illa arma scelerati homines incidissent, Paulus in effusione sanguinis eorum suum crimen agnosceret? Absit ut ea quæ propter bonum et licitum facimus aut habemus, si quid per hoc præter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur. » Item : « Si Christiana disciplina omnia bella culparet, hoc potius militibus consilium salutis petentibus in Evangelio diceretur ut abjicerent arma; sequæ militiæ omnino subtraherent. Dictum est autem eis : Neminem concusseritis, neque calumniam feceritis; sufficiat vobis stipendium vestrum (*Luc.* 11). Quibus proprium stipendium sufficere debere præcepit, militare utique non prohibuit. » Item ad Bonifacium : « Gravi de pugna conquereris? dubites nolo, utile consilium tibi tuisque dabo : arripe manibus arma, oratio aures pulset Auctoris, quia quando pugnat, Deus apertis cælis spectat, et partem quam aspicit justam defendit, et ibi dat palmam. » Item : « Noli existimare neminem Deo placere posse qui armis bellicis ministrat. In his erat sanctus David, cui Dominus tam magnum perhibuit testimonium; in his etiam plurimi illius temporis viri; in his erat centurio ille, qui Domino dixit : Non sum dignus ut intres sub tectum meum (*Matth.* viii). Hoc ergo primum cogita, quando armaris ad pugnam, quia virtus etiam tua corporalit donum Dei est. Sic enim cogitabis de Dei dono non facere contra Dominum. Esto ergo bellando pacificus, ut eos quos expugnas ad pacis utilitatem vincendo perducas. »

A Idem Augustinus Donato presbytero : « Displicet tibi quod traheris ad salutem, cum tam multos nostrum ad perniciem traxeris. Quid enim volumus nisi te comprehendi et præsentari, et servari ne pereas? »

B Pelagius papa : « Non vos hominum vaniloquia retardent dicentium quia persecutionem Ecclesia faciat, dum vel ea quæ committuntur reprimit, vel animarum salutem requirit. Errant hujusmodi rumoris fabulatores : non persequitur, nisi qui ad malum cogit. Qui vero malum vel jam factum punit, vel prohibet ne fiat, non persequitur iste, sed diligit. Nam si, ut illi putant, nemo nec reprimendus a malo, nec retrahendus ad bonum est. humanas ac divinas leges necesse est evacuari, quæ et malis poenam et bonis præmia, justitia suadente, constituunt. Malum autem schisma esse et per exteras etiam potestates hujusmodi opprimi debere, et canonicæ Scripturæ auctoritas, et paternarum nos regularum veritas docet. » Item alibi : « Nec putetis aliqujus esse peccati, si hujusmodi homines comprimuntur. Hoc enim et divinæ gratiæ et mundanæ leges statuerunt, ut ab Ecclesiæ unitate divisi, a sæcularibus etiam potestatibus comprimantur. nec quidquam majus est, unde Deo sacrificium possitis offerre, quam si id ordinetis ut hi qui in suam aliorum perniciem debacchantur, competenti debeant vigore compesci. »

C Hieronymus super Ezechielem libro tertio : « Qui malos percutit in eo quod mali sunt, et habet vasa interfectionis, minister est Domini. »

Augustinus super psalmum centesimum decimum octavum : « Est injusta misericordia, de qua in lege scriptum est : Non misereberis ejus (*Deut.* 17); et in libro Regum legis, quia Saul propterea contraxit offensam quia miseratus est Agag hostium regem quem prohibebat sententia divina servari (*1 Reg.* xv). Ut si quis latronis filii deprecantibus motus, et lacrymis conjugis ejus inflexus absolvendum putat, cui adhuc latrocinandi aspiret affectus, nonne innocentes tradet exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem? »

D De deprædatione autem eorum qui ab Ecclesia præcisi sunt, respondeant Patres nostri. Augustinus : « Quidquid, inquit, a parte Donati possidebatur, Christiani imperatores legibus religiosis cum ipsis ecclesiis ad catholicam transferre jusserunt. Si autem consideremus quod scriptum est in libro Sapientiæ : Ideo justi tulerunt spolia impiorum (*Sap.* x), item quod legitur in Proverbiis : Thesaurizant autem justis divitiæ impiorum (*Prov.* xiii), tunc videbimus non esse quærendum qui habeant res hæreticorum, sed qui sint in societate justorum. »

Item, beatus Gregorius Veloci magistro militum, inter cætera : « Nunc utile visum est ut aliquanti illic milites transmittantur, quos gloria tua admonere et hortari ut parati sint studeat, et occasione inventa cum gloriosissimis filiis nostris Martio et

Vitalio loquere, et quæcunque vobis Deo adiutore pro utilitate reipublicæ steterint facite, et si hic vel ad Ravennates partes nec dicendum Ariulsum cognoveritis excurrere, vos a dorso ejus, sicut viros fortes concedet, laborate. » Item Maurino et Vitaliano inter cætera : « Gloriosi filii, estote solliciti, quia, quantum comperi hostem collectum habet et in marinis dicitur residere, ut si huc cursum Deo sibi irato mittere voluerit, vos locum ipsius, quantum Dominus adjuverit, deprædate. » Quibus diligenter perspectis, scies nos veritatem docere, non pseudo-prædicationibus dedocere, et te pro superbia in reprobam traditum sensum, sancto Patri nostro crimen imposuisse, et dicta sanctorum Patrum, quæ in epistola tua posuisti, non intellexisse.

Hæc et his similia prædicamus, et cum multo dolore cordis ab his necessitatibus nostris eripi laboramus, et ad Dominum Deum nostrum de ista tribulatione clamamus, ut vos humiliter sub manu sua diesque nostros in sua pace disponat. Cum multo siquidem dolore secat pius medicus, ni secaret, moriturum; cum multis lacrymis ligat pater filium phreneticum. Dans denique gloriam nomini Domini lætatur justus cum videt vindictam (*Psal. LVII*), sed tamen animum ejus semper cruciat percuntium multa.

Verum quidem est quia nec pro justitia ferrea arma corripit concessum est, sed propter se, quantum ad justitiæ perfectionem, quantum spectat ad domus Dei decorem. Nec hoc quidem laudat Apostolus quod contentiones sint inter sanctos sed tamen dixit : « Contemptibiles qui sunt inter vos, constituite ad judicandum (*I Cor. VI*). » Et cum omnes vellet esse sicut seipsum, concedit tandem ut propter incontinentiam unusquisque habeat suam uxorem, et ut vir uxori et uxor viro debitum reddat (*I Cor. VII*).

Cum Veritas ipsa in Evangelio præmisisset : « Nolite jurare omnino (*Matth. V*) ; » et : « Sit sermo vester, est, non (*Ibid.*), » subdidit tamen dicens : « Quod amplius est, a malo est (*Ibid.*), » non enim dixit, malum est, sed, « a malo, » ac si dixerit : Si jurare necesse fuerit, et malo incredulitatis aliorum compulsi, jurate, non sine causa, non propria voluntate. » Hinc est quod Moyses pro temperamento vindictæ, « oculum, inquit, pro oculo, dentem pro dente (*Exod. XXI*), » ut clementiore hac via eriperet occidenti facultatem.

Utinam non esset collectatio Catholicis adversus carnem et sanguinem (*Ephes. VI*), ut quieti viverent, et tantæ perfectionis essent, ut omnes palmam martyrii desiderarent, et non essent quos vindicare minister Dei vindex in iram ei, qui male ageret haberet, qui non sine causa gladium portat (*Rom. XIII*). Nos vero in nullius sanguine miscuimus, nec, protegente Deo, miscebimus, nec de perditione morientium exsultamus. Vindicare propriam injuriam omnes prohibemus, ut illum spectent Judicem, qui pollicetur dicens : « Mihi vindictam, ego retri-

buam (*Rom. XIII*). » Defendere pupillum et viduam armis, etiam carnalibus, tueri sanctam Ecclesiam, non eos, qui in causa sunt, sed nisi pro communi republica, sub quorum regimine sunt universalis Ecclesiæ cupimus. Pecuniam eorum et terram non concupiscimus, sed ut thesaurizent impiorum divitiæ justis, et spolia impiorum tollant justis, ea tamen intentione ut eos lucrari possint, et non solum quæ illorum sunt, sed omnia etiam sua in charitate distribuant summopere satagimus et desideramus.

Non itaque adversum nos clamat sanguis Saxonum, sed contra vos cum universo mundo, qui scelere vestri tabe inhorruit. Clamat cælum, clamat terra, clamat omnis Ecclesia justorum, et quæ adhuc peregrinatur, et quæ jam cum Christo regnat; clamat Christus, clamat Pater pro Sponsa Filii sui, clamat Spiritus sanctus qui quotidie postulat pro ea gemitibus inenarrabilibus (*Rom. VIII*). Vos siquidem Ecclesiam laniatis et scinditis, qui partem vestram ab ejus unitate præcidistis eamque crudelius gladio schismatis quam idololatriæ scelere in frusta concidistis, ut jam non cum granis palea, sed præcisa a vite in ignem projiciantur sarmenta. Vos enim Ecclesiæ catholicæ, quam invasistis per totum regnum, quod quia intus cecidit, foris diu stare non poterit, membra distrahitis, et in servitutem redacta quasi vile mancipium in vestrum dominium redigitis, et divini juris libertatem vestro obsequio mancipatis, dicentes omnia imperatoris juri esse subjecta, episcopatus, abbatias, omnes omnino Dei ecclesias, cum Dominus dicat : « Ecclesiam meam (*Matth. XVI*), columbam meam (*Cant. II*), oves meas (*Joan. XXI*). » Paulus dicit : « Nemo assumit sibi honorem, nisi qui vocatus est a Deo tanquam Aaron (*Hebr. V*) » In parte tua quis præficitur, nisi quem aut gratia exhausto fenore, vel munus a manu, vel munus a lingua, vel munus ab obsequio attraxerit? Quis moribus, quis honestate, quis vitæ integritate eligitur? Persequendi sunt itaque lupi, vitandi sunt universi qui ad hoc, ut hæretici fiant, promoventur, qui lepram Giezi cum divitiis suis possident, et, mala quæ sita mercede, non tam patrimonium facultatum quam thesaurum criminum congregarunt.

Quia itaque nec gratis datis, nec gratis accepistis (*Matth. X*), et a mandatis Domini declinantem, maledicti estis (*Psal. CXVIII*), et quia non obedistis apostolicis præceptis, formidamus commisceri vobis. Dicit namque beatus Ambrosius : « Si qua est Ecclesia, quæ apostolicæ veritatis fundamenta non possidet, ne quam tibi labem possit ingerere, deserenda est. His enim legibus adulta, talibus est documentis exulta, hujusmodi institutionibus est propagata. Qui his adversatur, qui ista dissimulat, qui hanc veritatis lucernam sub modio abscondit (*Matth. V*), non pastor Ecclesiæ, sed inimicus existit, et de ejus manibus pereuntium sanguinem Dominus requirit (*Ezech. III*). Si ergo Christum causam perditionis

eorum, ad quos missus est, et vocem ejus non audierunt, dicere non præsumis, nec Paulo audes ascribere stultitiam gentium et scandalum Judæorum (*I Cor. 1*), a nostra quoque detractatione linguam compesce, qui compellimur dicere veritatem sicut per prophetam Dominus comminatur: Sacerdos ingrediens et regrediens nisi sonitum dederit, movietur (*Exod. xxviii*). Item: Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine (*Jer. xlviii*). »

Innocentius papa: « Error cui non resistitur approbatur, et veritas cum minime defenditur opprimitur. » Item ejusdem: « Negligere quippe cum possis deturbare perversos, nihil est aliud quam fovere, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. »

Pius papa: « Quid prodest illum errore suo non pollui, qui consensum præstat erranti? Sine dubio contra mandata dimicat, et qui consensum præstat erranti. »

Clemens: « Certissimum est quod neque amicitia, neque propinquitas generis, neque regni sublimitas, homini debet esse pretiosior veritate. »

Fabianus: « Qui omnipotentem metuit Deum, nec contra Evangelium, nec contra apostolos, vel contra prophetias, aut sanctorum Patrum instituta agere aliquid ullo modo consentit. »

Leo: « Qui alios ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat. »

Augustinus: « Quisquis metu alicujus potestatis veritatem occultat, iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem quam Deum. »

Gregorius: « Consentire videtur erranti, qui ad resecanda ut corrigi debeant, non occurrit. » Non igitur quod propter bonum et licitum facimus, sicut superius dictum est, nobis, si quid mali inde acciderit, imputabitur.

Quod autem dicis, qui universalis Ecclesiæ curam suscipimus, licet inviti, nunquid vita comite ad tam immane facinus pertrahi debuisti ut tenerares torum matris tuæ et patris tui? Et si violentiam sustinuisti, cur saltem jam adulter non resipiscis?

Quod autem obsecras, per Jesum, ne nobilissimam seminarum amplius circumveniam, deludam et fallam, Deum testem invoco, nihil terrenum, nihilque carnale in ea vel ab ea ex intentione concipisco, et sine intermissione oro ut ab hoc sæculo nequam cito eripi merear, nimio affectus tædio, quia incolatum meum prolongari (*Psal. cxix*) video, serviens die ac nocte in custodiendo illam Deo meo,

A et sanctæ matris meæ Ecclesiæ, cujus præcepto mihi commissa est; et spero quod multa mihi retributio per gratiam Dei in ejus custodia excrescat, quæ non in vanum sua dispergit, sed indeficientem in cælo thesaurizat sibi thesaurum quem linea non demolitur, ubi fures non effodiunt nec furantur (*Matth. vi*), parata pro defensione justitiæ non solum terrena omnia distribuere, sed usque ad sanguinem pro vestra confusione et reverentia ad sanctæ Ecclesiæ gloriam et exaltationem certare, donec tradat Dominus inimicum suum in manu feminæ.

Tu vero memento unde excideris, et age pœnitentiam (*Apoec. ii*), si forte remittat tibi Dominus (*Act. viii*), ut nos, reddita pace Ecclesiæ, voti nostri B mereamur fieri compotes. Depone cidarim, aufer coronam (*Ezech. xxi*) et indue lugubribus vestibus, tanto humilior et abjectior omnibus effectus, quanto præ omnibus differentius superbix extulisti cornu. Dic regi tuo ut cognoscat aliis omnibus generationibus inauditum facinus suum, qui duos jam adulteros matri suæ ingessit, et calamitates totius orbis, illam præcipue, de qua superius diximus, tecum defleat, quæ novo sceleri nova justo Dei judicio successit. Veni ad dolentem et pro te gementem matrem Ecclesiam, ut ipsa pro te offerat sacrificium acceptum Domino. Sola enim est per quam sacrificium libenter Dominus accipit, sola quæ pro errantibus fiducialiter intercedit, extra quam quicumque inventus fuerit, peribit regnante diluvio, extra quam quicumque agnum comederit, profanus est, de cujus C carnibus lex efferri foras prohibet (*Exod. xii*). In multis quidem estis secum, sed in hoc nolite gaudere: Illud potius timeate quod in eodem psalmo sequitur: « Contaminaverunt testamentum ejus (*Psal. lvi*). » Sicut non profuit Pilato et Herodi vinctus et flagellatus Christus, sic ad impietatem et perditionem vestram magis officiant sacramenta ejus.

Cum fiducia veni ad pinguedinem matris Ecclesiæ, a cujus utero errasti, ut coalescas ei. Potens enim est Deus iterum te inserere, cui nihil est impossibile, et certe gaudebit in te, irruetque super cellum tuum, et prima stola induet, immolabitque vitulum saginatum pro filio prodigo. Omnipotens Deus qui vult neminem perire, qui supra maternum amorem diligit peccatores, illuminet cor tuum gratiæ suæ splendore et reducat ad viam salutis, ut cognoscas quæ sit voluntas ejus beneplacens et perfecta.

INCIPIT LIBER SECUNDUS.

Opitulante Domini Dei nostri clementia, qui nos et sermones nostros suo mirabili nutu regit, atque disponit, accingimur respondere his qui dicunt regali potestati Christi Ecclesiam subjacere, ut ei pro suolibitu vel præce, vel pretio, vel gratis liceat pastores imponere, ejusque possessiones vel in sua, vel in cujus liberit

jura transferre. Et ne diutius exordium protrahamus, in primis dicendum videtur quo modo certum est quod beatissimus Petrus apostolus primus Ecclesiæ pontifex, prius patriarchalibus sedibus Orientis, postmodum vero primos misit pontifices civitatibus Occidentis. Ipsi enim hæc ordinatio maxime

competebat, cui principaliter Christus Dei Filius a stans, Valentianus, Theodosius, Arcadius, Honorius, Carolus, Ludovicus et his imperio et religione consimiles, qui vel a se vel ab aliis edificatas Ecclesias amplissimis donis ditaverunt, et in clero et rebus Ecclesiarum nullum sibi dominium vel iudicium vindicare voluerunt, imo ne quis sibi vindicaret, quidam eorum, ut in sequentibus docuimus, legibus vetuerunt.

Sed et reliquos apostolos, quos reliqui mundi partibus novimus prædicasse, singulis urbibus, illarum partium quibus quisque verbum Dei prædicavit, itidem pastores non dubitamus misisse. Et quomodo, Spiritu sancto docente, cognoverunt sæculi principes ad fidem venturos, et succedentibus temporibus stimulante avaritia quosdam eorum Dei Ecclesiam suæ ditioni velle subijcere, suaque auctoritate et libitu Pastores eidem subrogare, inter reliquos canones, quos pro religionis cautela, et ecclesiastica disciplina statuerunt, eorum pravis conatibus hac constitutione obviaverunt, quæ ita se habet: « Si quis episcopus sæcularibus potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur et segregetur, omnesque qui illi communicant (*Constitut. apostol.*). »

Hanc autem constitutionem, quæ eorum scribitur, si quis authenticam non esse contendet, sanctæ septimæ universalis synodi ccccl. Patrum, nec non et Antiochenæ synodi, quibus authentica esse docetur, evorsor; ac per hoc hæreticus iudicabitur: Nam et Calistus et Gregorius et quidam alii Romani pontifices, ut curioso lectori notum est, eorundem apostolicorum canonum auctoritate suas constitutiones firmaverunt. Stephanus vero quartus et Joannes septimus, ut ait Anastasius in prologo septimæ synodi, quinquaginta capitula eorundem canonum in plenissimum auctoritatis robur recipi censuerunt.

Porro eisdem apostolis decedentibus, Ecclesiæ ubique terrarum consuetudinem ab eis traditam inviolabiliter servaverunt, ut decedente cujuslibet Ecclesiæ pontifice, clerus et populus ejusdem communi deliberatione de suo vel alterius Ecclesiæ clero sibi pastorem præficerent. Et hæc tam sancta tamque Deo grata consuetudo tandiu integra illibataque permansit, quousque fidelium multitudo Dei ecclesias amplissimis possessionibus ditare cœpit. Tunc enim ambitionis Spiritu interveniente, alii suarum, alii etiam aliarum Ecclesiarum cæperunt episcopatus ambire, et nefandi Simonis commercio suis fautoribus, etiam quam non habebant pecuniam promittere. Quod videntes Deo dignissimi Romani pontifices, qui sacerdotii primatum in toto orbe tenebant, scilicet Bonifacius, Cælestinus, Leo, Gelasius, Symmachus, Hormisda, Gregorius, alii, Simoniacam hæresim prius a Petro damnatam, ex tunc et in æternum damnaverunt, alii priscam consuetudinem decretalibus constitutionibus ita firmaverunt ut statuerunt nullum ex alia Ecclesia alii Ecclesiæ præponi, nisi forte quibus dignè præficeretur Ecclesiæ in eadem, quod ipsi vix posse contingere crediderunt, nullatenus posset inveniri.

Hanc itaque quam prædixi consuetudinem ab apostolis traditam nullatenus violare præsumperunt Christianissimi imperatores, Constantinus, Con-

stantinus, Valentianus, Theodosius, Arcadius, Honorius, Carolus, Ludovicus et his imperio et religione consimiles, qui vel a se vel ab aliis edificatas Ecclesias amplissimis donis ditaverunt, et in clero et rebus Ecclesiarum nullum sibi dominium vel iudicium vindicare voluerunt, imo ne quis sibi vindicaret, quidam eorum, ut in sequentibus docuimus, legibus vetuerunt.

At contra Zenon et Anastasius imperatores Euty-chianistæ, hi leguntur prius sanctam Dei Ecclesiam sibi subdidisse, ita ut catholicos episcopos in exilio relegarent, et apostolica traditione postposita sibi consentaneos in eorum sedibus videlicet subrogarent. Nam ante horum tempora leguntur quidam hæretici imperatores catholicos episcopos multis modis vexasse; electioni vero et promotioni cujuslibet pontificis nusquam leguntur se immiscuisse, siquidem sub eisdem Euty-chianistis et Constantinopoli et in reliquis urbibus, legitur innumerabilis fidelium multitudo cleri scilicet et populi, exstitisse, quod pseudoepiscopos eorundem nullatenus voluerunt suscipere, ut ex hoc aperte clareat, eundem clerum et populum idcirco eosdem pseudoepiscopos respuisse, quia constabat eosdem absque sui electione in Dei contemptum, et erroris augmentum a præfatis principibus promotos fuisse.

Et ut exemplo quod dicimus astruamus: Anastasius S. Ecclesiæ Romanæ bibliothecarius, in Chronica quam de Græco in Latinum sermonem transtulit, quamque ex vetustissimis Chronicis Græcorum compilaverunt quidam Græci, Dei cultores, Theophanes scilicet et Georgius, quos idem in ejusdem libri præfatione miris laudibus attollit, in eadem, inquam, Chronica de imperio Anastasii sic inter cætera scribit: « Vicesimo imperii Anastasii anno, Joanne Alexandrino antistite hæretico mortuo, Dioscorus Junior prælatus est episcopus Alexandria. Cum autem venisset Constantinopolim pro Alexandrinis apud imperatorem intercessurus, propter occisionem filii Calliopii Augustalis, ab orthodoxis publice conviciis appetebatur cum procederet, æstimantibus eum contra recta dogmata advenisse, ergo eum ob homicidium intercessisset cum festinatione discessit. Causa vero cædis ista fuit: Cum idem Dioscorus manus impositionem accepisset, recesserunt multitudines rusticorum dicentes: Quia, nisi secundum quod sanctorum apostolorum canones continent fiat episcopus, non recipietur. Principes vero inthronizaverunt eum. Dioscorus vero venit ad Sanctum Marcum, et venientes clerici induerunt eum secundo, et iterum consecraverunt. Et ita veniens ad Sanctum Joannem perfecit collectam. Cum autem esset illic Theodosius filius Calliopii Augustalis, et Acacius magister militum, turbæ turbatæ, cæperunt injuriis afficere filium Augustalis, eo quod laudaret imperatorem Anastasium. Cum vero jurgium motum fuisset, insipientes quidam a sede posuerunt filium Augustalis, et interemerunt eum: at vero Acacius magister militum, quotquot capere potuit, interfecit.

Quom̄ audiens imperator, iratus est adversus eos, A grini et extranei, et qui ante Ignorati sunt, ad exclusionem eorum qui bene suorum merentur civium testimonium præponantur. » Item ibidem : « Nullis invitis detur episcopus; cleri plebis et ordinis consensus et desiderium requiratur. Tunc alter de Ecclesia eligatur altera, si de civitatis ipsius clericis, cui est episcopus ordinandus, nullus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri. Primum enim illi reprobandi sunt, qui ibi sunt, ut aliqui de alienis Ecclesiis merito præferantur. Habeat unusquisque fructum militiæ suæ in ecclesia in qua suam per omnia officia transegit ætatem, in aliena stipendia minime alter obrepat. Sit facultas Clericis renitendi, si se viderint prægravari, et quos sibi ingeri ex transverso cognoverint non timeant refutare. Quod si non debitum præmium, vel liberum de eo, qui eos est rectorus, debent habere iudicium. »

Ecce qui primum apostolicam traditionem de pontificali promotione ausi sunt violare, ecce quibus primum auctoribus sæculi principes suos pontifices nituntur Dei Ecclesiæ promovere : Et ut cœpta persequamur, secuti sunt horum exempla hæreticorum quidam Græcorum imperatores, regni sui urbibus, suos episcopos imponentes. Romanæ vero urbi Deo præstante meritis apostolorum qui in ea vivunt et præsent, in hoc pepercerunt, decretum tamen electionis futuri pontificis a clero et senatu subscriptum prius, quam idem consecraretur, sibi mitti statuerunt. Quod cum legatur eisdem imperatoribus, sæpe directum fuisse, nusquam tamen legitur eosdem Romanorum electionem mutasse. Hoc autem quia Deo contrarium erat, ut Ecclesia pontifice careret, usque dum qui decretum ferebat iret et rediret, penitus respuerunt sequentes imp. pietate religioneque præstantes. Sic enim legitur in Romano Pontificali : « Benedictus enim natione Romanus suscepit iussiones clementissimi principis Constantini ad venerabilem clerum, et populum Romanæ civitatis, per quas concessit, ut qui electus fuerit pontifex e vestigio consecratur absque tarditate. »

Itaque qui advertit alios Græcorum imperatores ante consecrationem decretum sibi mitti voluisse, attendat eosdem Romanam electionem nunquam reprobasse; attendat etiam posteros eorundem, quia hoc contrarium Deo erat, penitus respuisse. Itaque percurramus sanctorum Patrum decreta quæ de pontificali promotione statuerunt, ut sciamus quid juris imperatoribus suorum vel quorumlibet temporum in eisdem servaverunt.

Leo doctor eximius et primus Ecclesiæ Romanæ pontifex, Anastasio Thessalonicensium episcopo, qui vices Romani pontificis super quadraginta episcopos Illyrici et Græciæ habebat, sic inter cætera scribit : « De persona consecrandi episcopi, et de cleri plebisque consensu metropolitanus fraternitati tuæ referat : » Et paulo post : « Metropolitano vero defuncto, cum in loco ejus alius fuit subrogandus, comprovinciales episcopi ad civitatem metropolim conveniant, ut omnium clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex presbyteris ejusdem Ecclesiæ vel ex diaconibus optimus deligatur. Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur quem cleri plebisque consensus concorditer postulaverit, ita ut si in aliam forte personam partium se vota diviserint, metropolitani iudicio is altari præponatur qui majoribus et studiis juvatur et meritis, tantum ut nullus invitis et non petentibus ordinetur, ne civitas episcopum non optatum aut contemnat aut oderit, cui non licuerit habere quem voluit : » Item idem : « Nulla ratio sinit ut inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi, nec a plebe expetiti, nec a provincialibus cum metropolitani iudicio consecrati. »

Cælestinus : « Nec emeritis in suis Ecclesiis pere-

Gregorius Gaudioso episcopo inter cætera : « Et ideo fraternitas tua ad prædictam Ecclesiam ire properabit, et clerum plebemque admonere festinet, ut remoto dissidio uno eodemque consensu talem præficiendum sibi expetat sacerdotem qui a venerandis canonibus nullatenus respuat. Qui dum fuerit postulatus, cum solemnitate electus, omnium subscriptionibus roboratus et dilectionis tuæ testimonio litterarum ad nos sacrandus occurrat. Commememus etiam ut nullum eligi permittatis de altera Ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius civitatis nullus ad episcopatum dignus, quod evenire non credimus, poterit inveniri, provisurus ante omnia ne ad cuiuslibet conversationis meritum lascivæ personæ aspirare præsumant, et tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras. »

Ex concilio Nicæno Patrum cccxviii, cap. 6 : « Per omnia autem manifestum est quia, si quis præter voluntatem et conscientiam metropolitani episcopi fuerit ordinatus, hunc concilium magnum et sanctum censuit non debere esse episcopum. Sane, si communi omnium consensu rationabiliter probato secundum ecclesiasticam regulam, duo vel tres animositate ducti per contentionem contradicunt, obtineat plurimorum sacerdotum sententia. »

Ex vii synodo universali habita a v patriarchis, cum ccccl. Patribus, sub Adriano primo pontifice, cap. 5 : « Omnis electio episcopi vel presbyteri aut diaconi a principibus facta, irrita maneat, secundum regulam quæ dicit : Si quis episcopus sæcularibus potestatibus usus Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur et segregetur, omnesque qui illi communicant. »

Ex viii synodo, item universali, habita a v patriarchis cum Patribus cccxl, sub Nicolao primo pontifice : « Promotiones et consecrationes episcoporum, concordans prioribus conciliis, electione ac decreto episcoporum fieri, hæc sancta et universalis synodus definit, et statuit atque jure promulgavit neminem laicorum principum vel potentum semet inserere electioni vel promotioni patriarchæ, vel metropolitæ.

aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata hinc, et incongrua fiat confusio vel contentio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quemquam potestativorum laicorum habere conveniat, sed potius silere et attendere sibi, quousque regulariter a collegio Ecclesiæ suscipiat finem electio futuri pontificis. Si quis vero laicorum ad concertandum et cooperandum invitatur ab Ecclesia, licet huiusmodi cum reverentia, si forte voluerit se obtemperare asciscentibus, tauter enim dignum pastorem sibi regulariter ad suam salutem Ecclesia promovet. Quisquis autem sæcularium principum aut potentum, aut alterius dignitatis laicos, adversus communem ac consonantem atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentaverit, anathema sit, donec obediat et consentiat, quod Ecclesia de electione atque ordinatione proprii præsulis se velle monstraverit. »

Item ex concilio Antiocheno cxxii: « Si quis presbyter vel diaconus per sæcularem dignitatem Ecclesiam Domini obtinuerit, dejiciatur, et ipse et ordinator a communione modis omnibus abscindantur, et sub anathemate sint, sicut Simon Magus a Petro. »

Ex synodo Symmachi pontificis cum ducentis et octodecim episcopis: « Non placuit laicos ad statuendum aliquid in Ecclesia habere aliquam potestatem, cui subsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi. » In eadem: « Defuncto pontifice, si in munus totius inclinaverit ecclesiastici ordinis electio, consecratur episcopus. Si vero, ut fieri solet, studia cœperint esse diversa, convincat sententia plurimorum. »

Ex Romano Pontificali: « Beneoetus natione Romanus fecit constitutum in ecclesia beati Petri apostoli, in quo sederunt episcopi septuaginta duo; presbyteri Romani triginta tres, præsertim clero, sub anathemate, ut nullus, pontifice Romano vivente, aut episcopo civitatis suæ, præsumat loqui aut sibi partes facere, nisi tertio die depositionis ejus, adunato clero et filiis Ecclesiæ, et tunc electio fiat. » Ex eodem: « Stephanus natione Siculus, congregatis episcopis totius Tusciæ atque Campaniæ, considerantibus pariter duodecim episcopis Francorum et Romanis presbyteris, in præsentia totius cleri et populi, concilium fecit in ecclesia Constantiniana, in quo damnavit Constantinum neophytum invasorem sedis apostolicæ, et allatis sacris canonibus, eisque liquido perscrutatis, prolata est sententia ab eodem concilio sub anathematis interdicto, ut nullus unquam laicorum neque ex alio ordine præsumat nisi per distinctos gradus ascendens diaconus aut presbyter factus fuerit cardinalis, ad sacrum pontificatus honorem promoveri. »

Ex concilio Leonis IV, episcoporum I, cap. 5: « Si quis sacerdotibus, seu primatibus nobilibus, sen cætero clero hujus sanctæ Romanæ Ecclesiæ electionem Romani pontificis contradicere præsumperit, sicut in concilio beati Stephani legitur statutum,

A anathema sit. Item quod electio pontificis non pertineat laicis tantum. »

Ex concilio Laodicense, cap. 12: « Non est permittendum turbæ electiones eorum facere, qui sunt ad sacerdotium provehendi. »

Item ex decreto Cœlestini pontificis: « Docendus est populus, et non sequendus, nosque, si nesciunt eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, non consensum præbere debemus. »

Decursis itaque tot sanctorum Patrum auctoritatibus, Latinorum scilicet et Græcorum, patet nihil juris imperatoriæ potestati in pontificum electione seu promotione ab eisdem attributum esse, imo nequa laicalis potestas sibi quidemquam in his vindicet, a quibusdam eorum sub anathemate, hoc est, separatione a Deo, inhibitu fuisse. Et certe sub præfatis Romanis pontificibus, leguntur exstitisse potentissimi imperatores, non solum Orienti, sed etiam Occidenti imperantes, scilicet Valentinianus et Theodosius Juniores, Martianus, Mauricius et Phocas. Et cum præfata universales synodi, id est, prima et septima a tot Patribus agerentur, Nicææ, Christianissimi imperatores Constantinus et item Constantinus et Irene mater ejus adfuisse leguntur; sed et Basilio magno imperatore petente et præsertim, legitur octava synodus item universalis Constantinopoli celebrata fuisse. Itaque, cum prima earum censeret non habendum quemquam episcopum sine concilio metropolitani septima vero trium sacrorum ordinum electionem a principibus prohiberet fieri; octava vero sub anathemate interdiceret pontificum electionem laicali potestati. Nunquid qui præsertim aderant imperatores questi sunt hoc ad sui contemptum fieri, ut nihil de pontificum electione eorum quidem referretur potestati? Imo potius leguntur sanctorum Patrum constitutiones amplexati fuisse, easque quidam eorum, post quinque patriarcharum subscriptiones suis quoque subscriptionibus roborasse. Item, cum contingeret præfatos Romanorum pontifices de pontificum electione decernere, contigit suorum temporum imperatores hoc ad sui imperii injuriam fieri questos fuisse? Non equidem.

Sunt autem quidam, eorum contra quos scribimus, qui putant se quidam magni in sui defensione adinvenisse, cum introducunt Gregorium et Ambrosium a sæculi principibus ad pontificatum promotos fuisse. Quod quia frivolum, quiaque falsum sit, evidenti judicio clarebit; collatis eorum electionibus cum cap. 8 synodi, quod supra scripsimus. Nam quamvis multorum annorum interstitio a se distent, tamen ita sibi concordare videntur ut et synodus et eorum electio vel promotio, uno eodemque Dei Spiritu acta fuisse probentur. Sic enim in gestis eorum describitur vel scriptum habetur: « Gregorium, licet totis viribus retinentem, clerus, senatusque et populus Romanus sibi concorditer pontificem sibi delegerunt. At ille cum decretum generalitatis evadere nequivit, consensurum se tandem aliquando simu-

lavit, et imperatori Mauricio, cujus filium ex lavacro sancto susceperat, latenter litteras destinavit, adjurans, ne unquam assensum populis præberet, ut se hujus honoris gloria sublimarent. Sed præfectus urbis, Germanus nomine, ejus nuntium anticipavit comprehensumque ac disruptis epistolis, consensum quem populus fecerat imperatori direxit. At ille gratias agens Deo pro amicitia diaconi, eo quod locum deferendi ei honoris, ut cupierat, reperisset, ipsum ordinari præcepit. » (Ex Gestis Gregorii.)

Item in Gestis Ambrosii : « Cum populus magis magisque acclamaret : Peccatum tuum super nos. Cumque ille videret suam intentionem nihil posse proficere, fugam paravit, egressusque noctis medio civitatem cum Ticinum se pergere putaret, mane ad portam civitatis Mediolanensis quæ dicitur Romana, invenitur. Cumque inventus custodiretur a populo missa relatione ad imperatorem clementissimum Valentinianum, qui hoc summo gaudio accepit, quod iudices ad se directi ad sacerdotium peterentur. »

Ecce ex his et præfato capite patentissime colligitur, juxta priscam consuetudinem præfatos pontifices electos fuisse; sed quia nullatenus promoveri patiebantur, cum in alterius electione præfectus vice Romanorum, Mauricii; in alterius vero populus Valentiniani legitur auxilium expetisse, patet profecto, juxta cap. 8 synodi, Ecclesiam sæculares potestates in sui adiutorium invitasse, easque non imperio sed obedientia tunc usas fuisse. Quod quidem non videtur nobis fieri non licere, si contingat dignum quemlibet consensum in sui promotionem præbere regalem vero potestatem contingat in eadem diocesi adesse, ut Valentinianus tunc in Mediolanensi legitur adfuisse. Ut autem quærat extra diocesim, cum longo interstitio possit abesse, absurdissimum est, cum sanctissimorum Patrum legibus statutum sit ne intra tres menses viduatam relinquat Ecclesiam a pontifice.

Quod vero in Historia tripartita legitur Valentinianus imp. dixisse Ambrosio : *Deus tibi commisit animas, ego corpora*; quam pessime colereat præcedentibus, qui legit intelligat. Valde enim contrarium videtur, et hoc eum dixisse, et ut a se pontifex eligeretur, quod ibidem præmissum est, nullatenus consensisse. Hoc autem nihil nobis adversatur, cum beatus Gregorius eandem Historiam mendosam et a Romana Ecclesia repudiatam affirmet.

Sunt item qui objiciunt : Nicolaum Juniorem decreto synodi constituisse, ut obeunte apostolico pontifice successor eligeretur, et electio ejus regi notificaretur. Facta vero electione, et ut prædictum est, regi notificata, ita demum pontifex consecraretur. Quod si admittendum est, ut ratione factum dicatur, objicimus ad hoc confutandum præfatum regem et optimates ejus se ea constitutione indignos fecisse, priimum quia postea præfatum Nicolaum, Coloniensem archiepiscopum pro suis excessibus

A corripuisse, graviter, tulerunt, eumque hujus gratia, quantum in se erat, a papatu deposuerunt, et nomen ejusdem in ratione consecrationis nominari vetuerunt; ideoque decretum ejus de jure irritum esse debet, quia cum a toto orbe papa haberetur juxta eorumdem sententiam eisdem papa non fuit, quasi non ex Dei sed eorum tantum penderet voluntate, quempiam quemlibet esse vel non esse; Romanus enim pontifex, ut sapientes norant, non modo deponi, sed etiam nullo Christiano jure a quolibet potest judicari. Deinde quia cum in eodem decreto cautum esset ut Romæ pontificis electio a Romano clero et populo agerent, et postea regi notificaretur, ipsi præfatum decretum violantes, elegerunt quod eis non licebat, prius Cadalaum Parmenseiu, postea Wicbertum Ravennatem, induentes eos apostolicis insignibus, vocantes apostolicos apostatas, Antichristi præcessores. Præterea autem præfatus Wicbertus aut sui ut suæ parti favorem ascriberent, quædam in eodem decreto addendo, quædam mutando, ita illud reddiderunt a se dissidens, ut aut pauca aut nulla exemplaria sibi concordantia valeant inveniri. Quale autem decretum est, quod a se ita discrepare videtur, ut quid in eo potissimum credi debeat, ignoretur?

Sed ut tandem invincibili gladio feriamus, præfatus Nicolaus, unus scilicet patriarcha, cum quolibet episcoporum concilio, non potuit abrumpere, imo nec mutare, non obviante fidei, præfata decreta sanctorum quinque patriarcharum, scilicet C Romani, Alexandrini, Antiocheni, Jerosolymitani, Constantinopolitani, et ut ex numero præfatis synodis apposito colligi potest, sanctorum Patrum, numero ccl. et eo amplius, tot quidem leguntur præfatas constitutiones suis temporibus statuuisse, in quibus non inveniuntur quidquam regie potestati in pontificum electione seu promotione concessisse imo, ut prædictum est, consentibus cum eis Christianissimis imperatoribus et non contradicentibus, leguntur sub perpetuo anathemate vetuisse. Quod si hoc vindicandum est ex Græcorum imperatorum consuetudine, vel ex Ambrosiana vel ex Gregoriana electione, constat, ut præmissum est, eosdem ipsos hoc veluti Deo adversum respuisse, eorumdem vero pontificum electionem et promotionem VIII synodo quamvis præpostere concordasse.

Et quamvis decretum, de quo agimus, a præfatis Ecclesie legibus penitus enervetur, videamus tamen adhuc quid de eo iterum Ecclesie et sæculi leges censeant, ut penitus evacuetur. Ex synodo papæ Hilarii, cap. 4 : « Illud quod quisque commisit episcopus illicite aut et a decessoribus invenit admissum, si proprium vult vitare periculum, damnabit : Nam in se, quidquid in alio non resecabit, inveniet. »

Gelasius Cresconio Joanni et Messalæ episcopis inter cætera : « Decessorum statuta sicut legitima et justa, successorem custodire convenit, ita debet etiam malefacta corrigere. »

Pelagius Armentario magistro militum, inter cæ-

tera : « Postea quam Ecclesiæ jura documentorum quoque intercedentium fuerint auctoritate firmata, nullatenus ab his discedendi liberam pontifex vel si velit permittatur habere licentiam. »

Adrianus Engelramino : « Constitutiones contra sancta decreta Romanorum præsulorum, nullius sint momenti. »

Gregorius in Registro : « Imperiali constitutione aperte sancitum esse ut ea quæ contra leges sunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint. »

Ex Romanis legibus : « Id tantum de sacra responsione substantiam mutuetur, quod legum auxilia prosequuntur. » Item : « Generale præceptum beneficio speciali antefendum est. » Et item : « Contra jus rescripta non valeant, quocumque modo fuerint impetrata. Quod enim publica jura præscribunt, magis sequi iudices debent. » Et infra : « Personalia rescripta quæ cum jure concordant, valeant more veterum, et negotii de quo loquitur nostra rescriptio finis latæ sententiæ terminis censeatur. Speciale autem si quid legibus ac juri importat injuriam, abolitum extirpetur. » Item : « Illa sacra uniuscujusque supplicantis desiderio concessa prævaleant, et effectui mancipentur, quæ cum juris et legum ratione concordant : ea vero quæ surreptione vel falsis precibus forsitan impetrantur, nullum supplicantibus ferant remedium. »

His itaque decursis patet præfatum decretum nullius momenti esse, nec unquam aliquid jurium habuisse. Et hæc dicens non præjudico beatæ memoriæ papæ Nicolao, nec quidquam ejus honori derogo, Patrum sententias Dei Spiritu conditas sequendo. Homo quippe fuit, eique ut contra fas ageret subripi potuit. Nec mirum hoc eidem contigisse, cum quidam ipsius decessor inveniatur quidam decrevisse, et meliori usus consilio postea immutasse. Siquidem Bonifacius secundus legitur ex decreto constituisse Vigilium diaconum sibi in pontificatu succedere. Quod quia Romano clero visum est canonibus adversari, præsentem clero ab eodem suppositum est igni, ante confessionem beati Petri apostoli. Et certe præfatus Nicolaus divino metu concussus hoc idem fecisset, si tot Patrum sententias tunc in unum collectas, vidisset, easque suo decreto tam concorditer adversari perpenderit.

Beatus quoque Augustinus librum Retractationum composuit, in correctionem eorum quæ prius incaute descripsit, et ut idem quisque sapiens faciat, his verbis commonefacit : ait enim in præcæmio ejusdem libri : « Neque enim quisquam nisi impudens, ideoque mea errata reprehendendo me reprehendere audebit. Sed et si dicit, non debuisse ea a me dici, quæ postea mihi etiam displicerent, verum dicit, et mecum facit : eorum quippe reprehensor est, quorum et ego sum : sed sicut volent quisque accipiat hoc quod facio, me tamen apostolicam sententiam etiam in hac re oportet iutueri. Que

A dicit : *Si nos ipsos judicaremus, a Domino non judicaremur (1 Cor. 11).* »

Excommunicatio autem quæ in præfato decreto terribiliter profertur a Wicberto, aut a suis fautoribus. Indita creditur, quoniam in antiquioribus ejusdem decreti exemplaribus, longe aliter habetur. Et hæc quidem venit super eos qui eam ibidem in sui favorem indiderunt, et super eos qui eam timendam esse dicere præsumunt : super illos quidem, ut incidant in foveam quam foderunt, et ut apprehendat eos captio quam occultaverunt : super hos autem, quoniam ille trepidaverunt timore ubi non esset timor, quoniam Dominus in generatione justa est. Nam si in generatione justa est, in præfatis Patribus fuit, et per eos locutus est, ideoque illorum maledictio sicut Dei pavenda est. De maledictione vero illorum qui eorumdem Patrum decretis non obediunt, dicit idem Dominus per prophetam : « Benedicam maledictionibus vestris (*Malach. 11*) ; » et item : « Maledicent illi et tu benedices (*Psal. cxviii*). » Et Salomon : « Sicut avis in contrarium volans, et passer quilibet vadens : sic maledictum frustra prolatum super eum venit qui misit illud (*Proverb. xxvi*). » Illoc contra decretum cuius se Wicbertus auctoritate defendit, ut doceat se esse quod non est, nec unquam esse poterit.

De numero vero annorum quibus hæc damnabilis consuetudo permansisse dicitur, ut sæculi potest : pro suo libitu pontifices promoveat, jure causari non potest. Nam de diversis consuetudinibus, illa potissimum sequenda est, quæ cum originem sumeret, catholicos Patres suorum priorum Patrum vestigia sectantes auctores habuit, sicut Patres septimæ et octavæ synodi secuti sunt statuta sanctorum Patrum Romanorum pontificum, et illi consuetudinem ab apostolorum temporibus, per omnes Ecclesias observatam. Ea vero perversitas, quæ a sæculi principibus superinducta est, non præjudicat eidem sanctæ consuetudini quantalibet temporum obtinuerit curricula. Alioqui Dominus Deus noster culpandus est, qui filios Israel longissima consuetudine sub servitute detentos, tum sub Pharaone, tum sub Cyro vel Dario liberavit, et humanum genus sub diaboli servitute longa consuetudine detentum, post quinque millia annorum curricula propria morte redemit. Præterea cum Veteris et Novi Testamenti legibus adulterium inhibuit sit, si qui reges adulterium commiserint, nunquid eorum auctoritate posterius reges adulterari sibi licitum putabunt ? Absit.

Et quidem certum est regum contra leges commissa nullatenus sequenda esse, leges vero ab eisdem calcatas in suo statu manere debere. Hinc est quod sancti Dei martyres et Romani pontifices in suis statutis inseruerunt dicentes : « Non licet imperatori vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra divinitatis mandata præsumere. Injustum enim iudicium et definitio, regis metu vel jussu a iudiciis ordinata, non valeant : nec quidquid con-

tra Evangelicæ vel propheticæ aut apostolicæ doctrinæ constitutionem sive sanctorum Patrum actum fuerit, stabit, et quod ab infidelibus et hæreticis sanctum erit, omnino cassabitur. »

Item Adrianus ad Engelrammum episcopum cap. 48 : « Item generali decreto constituimus ut execrandum anathema fiat, et veluti prævaricator catholicæ fidei semper apud Deum reus existat, quicumque Regem vel potentem deinceps canonum censuram in quocunque crediderit vel permiserit violandam. » Item idem ad eundem : « Constitutiones contra sancta decreta Romanorum præsulum, nullius sint momenti. »

Si autem omnis plantatio, quam Pater cælestis non plantavit, eradicabitur, et si, ut prædictum est, omnino cassabitur, nunquid hæc impietas Eutychiastarum imperatorum cassari, et eradicari non debet? Certe quisquis ecclesiasticus pro suo officio vehementer non accenditur, ut tanta pravitas a Dei domo radicitus evellatur, zelo ejusdem domus Dei non comeditur, et apud Deum canis mutus latrare non valens reputatur. Quis enim non advertat hanc pestem seminarium esse Simoniacæ hæreseos, et totius Christianæ religionis lamentabilem destructionem? Nempe cum dignitas episcopalis a principe adipisci posse speratur, contemptis suis episcopis ac clericis Dei Ecclesia deseritur, et ab aliis quidem ingens pecunia aulicorum marstipiis infunditur, ut eorundem suffragia ad tam nefariam promotionem mereantur, ab aliis infinitæ pecuniæ dispendio plus decennio in sæculari curia deservitur, æstus, pluvix, frigora, et cætera incommoda patientissime tolerantur; ab aliis autem vel sui pastoris, vel cujus honorem ambiunt mors incessanter optatur, ab alio alii vehementer invidetur, dum quod sibi sperat ab eo subripit posse putatur; inno proh dolor! in tantam Dei injuriam interdum prosilitur, ut et servis et fornicariis dignitas ista præstetur. Tales quippe cum adepti fuerint, quod taliter expetierunt, peccantes sæculi potestates, nullatenus præsumunt redarguere, quoniam ab illis se promotos fuisse meminerunt, inno ne redarguere præsumerent, promoti fuerunt. Et hi lac quidem et lanam accipiunt, sed perditissime viventes omnium salutem negligunt. Sic quippe impletur quod scriptum est : « Ruina populi sacerdotes mali (Isa. xxiv). » Et item : « Et erit sicut populus, ita et sacerdos (Ose. iv). » Sacerdotes quippe a populo non videntur distare, cum quisque certatim se popularibus actionibus studet implicare. Nam cum nemo Deo militans implicet se sæcularibus negotiis, quidam eorum non canonem, sed canum et accipitrum studia, et reliquos mundi luxus exercent : quidam autem, quasi Deus laudet in sacerdote quod reprehendit in divite, amittuntur peregrinorum pellibus, et, relictis suis cathedralibus ecclesiis, assistunt imperatoribus, cum canones Spiritu Dei conditi prohibeant pontifices palatia regis adire, sed si qua suggerenda sunt

A per suos diacones potius intimare. Cumque fidem sacri canones prohibeant sub interminatione, quemque pontificem a sua cathedrali ecclesia tribus Dominicis diebus abesse, alios quidem eorum vix ter aut quater in anno, et hos vix anno integro contingit easdem revisere. Et ut soli non peccent, sed fiant ut scriptum est : « laqueus juvenum (Isa. Lxii), » dant exemplum clericis suas itidem ecclesias deserere, et sub spe episcopandi regum curiæ militare.

B Sed objicitur, clericos ut divina officia principibus exhibeant, eorundem inhabitare curiam oportere, quasi non sit justius apud Deum, et apud homines convenientius, quemque episcopum in cujus diocesi contingit principem adesse, eidem idoneos et religiosos clericos ad divina mysteria celebranda dirigere, et pro temporis diuturnitate, qua idem ibidem moratur, alios aliis jubere succedere.

C His tantis cladibus quæ contingunt ex præfatis promotionibus, Gregorius septimus obviare cupiens, Romana synodo quinquaginta episcoporum, consistente presbyterorum et abbatum multitudine, per omnia sanctis præfatis Patribus consonantia decreta statuit, dicens : « Si quis deinceps episcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter episcopos habeatur, nec ulla ei ut episcopo aut abbati audientia concedatur, insuper ei gratiam beati Petri et introitum Ecclesiæ interdicimus, quousque locum quem sub crimine tam ambitionis quam inobedienciæ, quod est scelus idolatriæ, cœpit, resipiscendo non deserit. Similiter etiam de inferioribus et ecclesiasticis dignitatibus, constituimus. » Item : « Si quis imperatorum, regum, ducum, marchionum, comitum, vel quilibet sæcularium potestatum aut personarum investituram episcopatum, vel alicujus ecclesiasticæ dignitatis dare præsumperit, ejusdem sententiæ vinculo se strictum esse sciat. »

D Et quoniam sanctorum auctoritate monstratum est, pontificum electionem sæculari potestati non subjacere, libet adhuc Christianissimorum imperatorum, quas hac de causa sanxerunt constitutiones ad medium deducere, ut pateat nobis, si quid juris in eadem causa voluerunt vindicare. Hoc enim Carolus et Ludovicus gloriosi imperatores in primo libro Capitulorum suorum statuerunt : « Sacrorum canonum non ignari, ut in Dei nomine sancta Ecclesia suo liberius potiatur honore, assensum ordini ecclesiastico præbemus, ut scilicet episcopi per electionem cleri et populi, secundum statuta canonum de propria diocesi, remota personarum et munerum acceptione, ob vitæ meritum et sapientiæ donum eligantur, ut verbo et exemplo sibi subjectis prodesse valeant. » Certe constitutio hæc tam consonantissima sanctorum Patrum constitutionibus esse perpenditur, ut si vel a Nicæna vel qualibet etiam universalium synodorum promulgaretur, non minus Spiritu Dei per istorum ora, quam per eandem prolata crederetur. Hoc quippe docet hunc esse

honorem, hanc esse libertatem sanctæ Ecclesiæ clericum scilicet eidem et populum sibi met pontificem eligere debere, hoc in electione canonum statuta servanda esse commemorat, hoc Simoniacam hæresim prohibendo impugnat, hoc vitæ meritum et sapientiam pastoris electione quærenda demonstrat, et, quod mirum est, brevissime videtur tangere quod beatus Gregorius scribit de pontifice scilicet : « Ut quisquis pendere debeat qualiter ad pontificatum veniat, et rite veniens qualiter doceat, et recte docens qualiter vivat. »

Patet itaque sanctorum Romanorum præsulum auctoritate et Patrum, sanctarum universalium synodorum, septimæ atque octavæ, pontificum electionem cleri et populi cujusque esse debere : patet quoque Christianissimos imperatores, Constantinum, Constantem, Valentinianum, Theodosium, Arcadium, Honorium, Carolum, Ludovicum, cæterosque fide et religione præstantes, eandem consuetudinem ab apostolorum temporibus observatam minime violasse. Patet etiam item Christianissimos imperatores Constantinum Magnum, et item Constantinum, et Eirenen, et Basilium, Carolum quoque et Ludovicum, præfatam electionem sæculari potestati legibus abstulisse, quanquam si etiam eorundem sanctionibus hoc non prohiberetur, patriarchalium sedium auctoritati non minus obaudiretur. Pontificibus enim, non imperatoribus, legitur Deus dixisse : « Quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælis, etc. (Matth. xviii). » Item primo pontifici : « Pasce oves meas (Joan. xxiii). » Item apostolis omnibus : « Euntes docete omnes gentes (Matth. xxviii). » Patriarcharum enim tanta est auctoritas, ut omnimodis hæreticus comprobetur, quisquis eorundem synodicalibus constitutionibus, obviare nititur. Quæcunque enim communiter statuerint sequenda, ab omni Ecclesia servantur, quæcunque docuerint respuenda, respuantur, nec unquam a quolibet, nisi forte ab eisdem eorundem commune iudicium retractabitur. Firmamentum enim Christianæ fidei in eorum sedibus, per beatum Petrum sessorem earundem, ita Deus locavit, ut si unus ex tribus principalibus patriarchis ceciderit, duo stent; quod si duo ceciderint, cum pro fide Petri ne deficiat a Christo oratum sit, unus scilicet Romani patriarchæ fides in qua fratres suos confirmet, nunquam deficiat. Quod utique Christus Deus noster jam ostendere dignatus est, in universalibus synodis, jam ab ipsius ascensione octies universaliter celebratis. Nam uno vel duobus a fide corruentibus, Romanus in ejusdem fidei fundamento licet pulsatus, licet concussus, tamen stetit immobilis. « Cælum enim et terra transibunt, verba autem ejus non transibunt, » qui dixit : « Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam, etc. (Matth. xvi). »

Caveant itaque sæculi potestates sequi quod Euty-chianistæ imperatores adinvenerunt, ne, quod absit! cum eis pariter puniantur, quorum tam pravas

actiones imitari maluerunt. Permittant sanctæ Dei Ecclesiæ uti suo jure, et honore, scilicet secundum sanctorum Patrum sanctiones pontifices sibi deligere et promovere.

Et quoniam supra diximus hanc pestem Simoniacæ hæreseos seminarium esse, operæ pretium est adversus ejusdem hæresis sacerdotes insurgere, et de eorum sacerdotio et sacrificio Patrum sententias in medium adducere.

In epistola, septimæ synodi universalis, Adriano papæ directæ, sic inter cætera legitur : « Eos qui per pecuniam manus imposuerunt vel imponunt. Petrus divinius apostolus, cujus cathedram sortita est sanctitas vestra, tanquam Simonem Magum do-pooit. Tolerabilior enim est Macedonii et eorum qui circa ipsum sunt sancti Spiritus impugnatorum in-pia hæresis. Illi enim creaturam, et servum Dei Patris et Filii Spiritum sanctum delirando fatentur. Isti suum spiritum sanctum efficiunt servum : Omnis enim dominus qui habet, si vult vendit, sive servum, sive aliquid eorum quæ possidet : similiter et qui emit, dominus volens esse ejus quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit. Ita et qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt Spiritui sancto, æqualiter peccantes his qui blasphemaverunt dicentes : in Beelzebub ejicere Christum dæmonia (Luc. ii), atque, ut verius dicamus, Judæ comparantur proditori, qui Judæis Dei occisoribus Christum vendidit. Cumque sanctus Spiritus consubstantialis sit Christo, ejus ipsi proditores erunt. Et procul dubio non est in eis gratia Spiritus sancti, id est sacerdotii sanctitas. Nam qui non acceperunt, non habent : Ait enim Petrus Simoni : « Non est tibi pars neque sors in sermone isto, quoniam existimasti donum Dei pecunia possideri (Act. viii). » Nam et vigesimus et octavus canon apostolorum, et actus eorundem, tertius et quartus liber Regum, alienum omnino a sacerdotio pronuntiant eum, qui aliquam dederit vel acceperit pecuniam in aliquo tempore, sive ante manus impositionem, sive in manus impositione, sive post manus impositionem : Accipere enim est quando-cunque accipere. » Item ex ultima epistola ejusdem synodi : « Omnis ergo episcopus vel presbyter, aut diaconus convictus, quod per pecunias manus impositionem dederit vel acceperit, et a sacerdotio et gradu decidat. Fortassis autem dicunt aliqui, quia pœnitentiam agimus pro peccato, et Dominus ignoscet illud. Ita est, quia omnes agentes pœnitentiam Deus suscipit, et indulget per pœnitentiam peccata quæ jam patrata sunt ; » et infra : « Sed quia secundum Apostolum, irreprehensibilis debet sacerdos esse, qui per pecunias quemquam consecrat. vel consecratus est, alienus est a sacerdotio, sicut omnis Ecclesiæ scimus alumni ex Canonicis disciplinis eruditi. »

Item ex epistola Paschalis papæ Mediolanensibus missa : « Si quis objecerit, non consecrationes sed res ipsas quæ consecratione proveniunt, vendi, videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus sa-

pere. Nam cum corporalis Ecclesiæ, episcopus vel abbas sine rebus corporalibus exterioribus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore temporaliter vivit, quisquis eorum alterum vendit sine quo alterum habere non provenit, neutrum non venditum derelinquit. Quam tamen objectionem sacer Chaldeonensis canon penitus exterminat, cum procuratorem vel defensorem Ecclesiæ, vel quemquam Ecclesiæ subjectum, adeo per pecunias ordinari prohibeat, ut interventores quoque tanti sceleris anathematis mucrone succidat. »

Quid plura? Si anathematizati et excommunicati, ut et vere hæretici, Simoniaci et neophyti ab Ecclesia sunt separati, quis non videat quod huiusmodi sacerdotum missæ et orationes Deum ad iracundiam super populum provocent, quem talibus placari credebamus? Scriptum est enim : « Veri sacrificii locus extra catholicam Ecclesiam non est. » Et item : *Hæreticum hominem post primam et secundam correptionem devota* (Tit. III). Quando ergo tales episcopos vel abbates, vel reliquos clericos non devitamus, si eorum missas audimus, vel cum eis oramus, cum illis excommunicationem subimus. Quos quidem sacerdotes esse saltem credere, omnino errare est, cum Petrus Simoni dicat : « Pecunia tua tecum sit in perditione, quia existimasti donum Dei pecunia possideri (Act. VIII). » Ubi cum existimasti dicitur, non pro ea quod fecerit, sed quia se posse facere credidit, condemnatur, cum minus sit existimare quam credere. In hoc ergo quod subjungitur, « non est tibi pars neque sors in sermone isto (Ibid.), » patenter ostenditur quia nihil sacræ ordinationis in hac promotione percipitur.

Item ex Registro beati Gregorii ad Sigium, inter cætera : « Cur non perpenditur, cur non advertitur, quia benedictio illi in maledictionem vertitur, qui ad hoc ut hæreticus fiat promovetur? » Item, idem in eodem : « Grave omnino et ultra quam dici potest facinus est, sanctum Spiritum qui omnia redemit, venundari. »

Item Ambrosius in Pastoralis : « Nempe hoc est quod nimis doleo, quia archiepiscopus cum per pecuniam aliquem episcopum ordinaret specialiter, ordinavit leprosum. » Item ibidem : « Quod accepit pecunia fuit, quod dedit lepra fuit. » Item ibidem : « Aurum dans perdidisti, et sanctam gratiam non acquisivisti. »

Hactenus de Simoniacorum sacerdotio, nunc de eorum sacrificio Patrum sententias perscrutemur.

Cyprianus in epistola ad Cornelium : « Existimat aliquis summa et magna, aut non sciente aut non permittente Deo in Ecclesia Dei fieri, et sacerdotes, id est, Dei dispensatores non erunt de ejus sententia ordinati, hoc est fidem non habere qua vivimus, hoc est Deo honorem non dare. Sed de ejus sententia ordinati, hoc est fidem non habere qua vivimus, hoc est Deo honorem non dare. Sed de ejus sententia non ordinantur sacerdotes, qui extra Ecclesiam fiunt, sicut ipse Dominus in duodecim

prophetis ponit et dicit : « Sibimetipsis regem constituerunt, et non per me (Osee VIII). » Et iterum : « Sacrificia eorum tanquam panis luctus; omnes qui manducant ea contaminabuntur (Osee IX). » Et per Isaiam Spiritus sanctus clamet et dicit : « Væ vobis, filii desertores; hæc dicit Dominus : Habuistis consilium et non per me, et fecistis conventionem non per Spiritum meum, adjicere peccata super peccata (Isai. XXX). »

Hieronymus super duodecim prophetas : « Odit Deus sacrificia hæreticorum, et a se projicit, et quotiescunque sub nomine Domini fuerint congregati, detestabitur fetorem eorum, et claudit nares suas : Odisse autem et projicere et non odorari, humana loquitur consuetudine, ut nos affectum Dei nostris sermonibus cognoscimus. Et si holocausta obtulerint, videantur jejunare, dare elemosynas, pudicitiam polliceri, quæ holocausta sunt vera, non ea suscipit Dominus. Non enim sacrificiorum magnitudinem, sed offerentium respicit voluntatem. »

Pelagius Viatori et Pangratio inter cætera : « A schismaticorum sacrificiis potius autem sacrilegiis abstinere debetis. » Item in eadem epistola : « Non est Christi corpus, quod schismaticus conficit : Nec enim divisum esse Christum poterit quisquam sine apostoli reprobatione confingere. Unam, ut sæpe dictum est, quæ Christi corpus est, esse constat Ecclesiam, quæ in duo vel plura dividi non potest. Similiter enim cum ab ea quisquam discesserit, esse consistit Ecclesia. Unum in Jerusalem templum est idolis necesse est ut immolet, qui semetiosum diviserit »

Gregorius in Registro : « Nos consecrationem dicere nullo modo possumus, quæ ab excommunicatis hominibus est celebrata. »

Hæc itaque tam patentia tamque manifesta sunt ut dilucidari non egeant. Patentissime namque Simoniacorum sacerdotium et sacrificia irrita esse demonstrant, quamvis quidam scripserit, quod sicut in baptisate Simoniacorum, ita et in eorumdem sacrificio virtus Spiritus sancti cooperaretur, scilicet ut non eisdem sit verum et salutare sacrificium, sed his quibus exhibetur. Quod ex præmissis Patrum sententiis apertissime refellitur, et maxime ex eo quod dicitur : *Sacrificia eorum tanquam panis luctus, omnes qui ea manducant contaminabuntur* (Osee IX). Non enim exhibitio baptismatis, et sacrificii Dominici corporis, omnino simili sibi collatione conferri valent. Nam necessitate urgente omni baptizato conceditur baptizare, sub fidei interrogatione, et nomine Trinitatis, et trina mersione, quod utique concessum est propter eum qui periculo mortis urgetur, ne si tunc ad sacerdotem cum non adfuerit curratur, subito non valeat inveniri qui baptisma ministret. Solis autem sacerdotibus licitum est Dominicum corpus conficere, quod quidem non baptizato illico morituro necessarium non est. Baptisma enim præcedit Dominici corporis præ

ceptionem, ideoque necessarium est ut per quemlibet baptizetur antequam Dominicum corpus a morturo expetitur. Magis namque dolendum est quempiam absque baptismo humanis rebus excedere quam baptizatum absque eucharistiæ communione, quamvis sine utroque non salvetur, qui quidem utrumque posset sumere. Nam qui dixit: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu non intrabit in regnum Dei (Joan. III); » idem dixit: « Nisi manducaveritis panem filii hominis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis (Joan. VI), » ille autem dixi de potentia sumendi utrumque, quoniam parvulus modo natus modo renatus non valet carnem Dominicam manducare, licet sanguinem ejusdem possit vix ori infusum deglutire. Nam quod dicitur: « Nisi manducaveritis, » de his qui manducare possunt, accipiendum puto. Nemo enim dicit de eo qui manducare non potest, sed de eo qui potest.

His ita decursis dicendum videtur hæresin Ari-norum, et Sabellianorum, et Macedonianorum, et Photinianorum, atque omnem generalem hæresim a S. Dei Ecclesiæ impugnatione cessasse, et Deo pro eadem pugnante cessaturam, si qua deinceps existimatur oriri posse. Hæc vero, id est Simoniacorum hæresis, quæ in initio nascentis Ecclesiæ adversus eam statim arma corripuit, usque in finem sæculi, prout sibi diabolus vexilliferos et sequaces inveniet, et ad ejusdem probationem eandem impugnare non cessabit. « Oportet enim hæreses esse, » ut ait B. Apostolus, « ut qui probati sunt manifesti fiant (Cor. XI). » Sed animadvertendum est, quod Christus Deus, qui suam Ecclesiam super fidei petram ædificandam promisit, primo omnium hæreticorum apostolorum opposuit, videlicet, ut sicut Ecclesia, id est credentium multitudo novit se fidem Petri semper debere sequi, sic in perpetuum meminerit ejusdem nefariæ hæresis virosa et mortifera consortia fugere, in cujus capite constat omnium Christianum principem maledictionis jaculum intorsiasc. Hæc cum ita sint, quicumque pro suo posse ab hujus pestis impugnatione cessaverit, cum Simone et ejus sequacibus portionem habeat, dicente B. Gregorio: « Quisquis contra Simoniacorum hæresim et Neophytorum pro officii sui loco vehementer non asserit, cum eo se non dubitet habere portionem, qui prius hoc piaculare flagitium commisit. »

Sciendum est autem quod aliud est hæreticum esse, aliud schismaticum. Siquidem est, qui catholice Ecclesiæ fidem relinquit, et sui vel alterius erroris viam sequi diligit. Item juxta beatum Isidorum: « Qui sacram Scripturam aliter interpretatur quam flagital sensus Spiritus sancti per quem scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, hæreticus appellari potest. » Schismaticus vero est qui quidem rectam se confiteri fidem simulat, sed sanctorum Patrum traditiones superbe contemnit, et se aliqua malevolentia ab unitate Ecclesiæ scindit.

Item juxta sanctum Augustinum: « Hæreticus est,

qui non sequitur catholicam veritatem. Schismaticus est qui non amplectitur catholicam pacem. »

Item papa Pelagius in suo Regesto introducit beatum Augustinum ita definientem schisma in epistola ad Valerianum patricium; inter cætera: « Vide utrum schismatici non sint, qui se ab eminentissima et manifestissima auctoritate apostolicarum sedium separaverunt. »

Item, idem Pelagius in epistola ad Viatorem et Pangratium inducit Augustinum ita dicentem: « Qui adversum auctoritatem illarum Ecclesiarum, quæ apostolicas sedes et epistolas accipere meruerunt, temere credit, immanissimum schismatis crimen a se propulsare non poterit. »

Hæc cum ita sint, ex his patet eos esse Ecclesiam qui apostolicarum Ecclesiarum auctoritatem sequuntur; eos vero omnibus modis esse schismaticos, qui contra præscriptas auctoritates apostolicarum sedium, et sanctorum Patrum plus quam 60 pontifices in Ecclesia Dei ordinare nituntur.

« Schismaticus vero juxta Antiochenum concilium, si permanserit turbas faciens et seditionem Ecclesiæ, per extraneas potestates tanquam seditiosus comprimendus est. » — « Multa namque, ut ait Augustinus, etiam cum invitis benigna quadam asperitate plectendis agenda sunt, quorum potius utilitati consulendum est quam voluntati. Nam in corripiendo filio quamlibet asperere, nunquam tamen amor paternus amittitur. Fit tamen quod nollet ut doleat, qui etiam invitus videtur dolere sanandus. »

Item Pelagius Valeriano patricio: « Non persequitur, nisi qui ad malum cogit. Qui vero malum vel factum jam punit, vel prohibet ne fiat, non persequitur iste, sed diligit. Nam si, ut quidam putant, nemo nec reprimendus a malo, nec retrahendus ad bonum est, humanas ac divinas leges necesse est evacuari, quæ et malis poenam et bonis præmia justitia suadente constituunt. Malum autem schisma est etiam per extraneas potestates opprimendum. »

Itaque si, ut ex his patet schismatici per extraneas potestates sunt opprimendi, nunquid et Simoniaci ab eisdem non sunt opprimendi? Nunquid minus delinquent? Imo magis. Nam si Christus Dei Filius et Spiritus ejus et Patris per omnia æquales sunt, Judæus et Simoniacus, qui utrumque vendunt, pares non erunt? Item cum ex præmissis auctoritatibus constet, Simoniacum Paracletum emere, Judæum vero liqueat Christum emisse, nunquid constabit eosdem malitia et merito pares habendos esse? Et quidem ita videtur.

Patet itaque Simoniacos, veluti primos et præcipuos hæreticos, ab omnibus fidelibus respuendos, et si commoniti non resipierint, etiam ab exteris potestatibus opprimendos. « Verendum quippe est, ut ait Gregorius, quemque pro suo officio et loco contra eosdem vehementer non inardescere, eorumque detestando errori totis nisibus, non obviare. » « Error namque, ut ait Innocentius papa, cui non resistitur, approbatur, et veritus cum minime defensatur oppri-

luntur. » Item idem. « Negligere quippe cum possis A deturbare perversos, nihil est aliud quam fovere. »

Augustinus: « Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem quam Deum. »

Ambrosius: « Consentire est, non solum scienter mala fieri permittere, sed etiam malefacta non persequi. »

Gregorius: « Qui non corrigit resecanda, committit. » Item in *Moralibus*: « Plerumque quieti atque inconcussi relinquimur, si obviare pravis pro justitia non curamus. Sed si ad æternæ vitæ desiderium animus exarsit, si verum lumen jam intrinsecus respicit, si in se flamma sancti fervoris accendit, in quantum locus admittit, in quantum causa exigit, B debemus pro defensione justitiæ nosmetipsos obficere, et perversis ad injusta prorumpentibus etiam cum ab eis non quærimur obviare. Nam cum justitiam quam nos amamus in aliis ferunt, nos nihilominus sua percussione confodiunt, etiamsi venerari videantur. »

Et quoniam a quibusdam eorum ignorantia, a quibusdam vero negligentia, ab aliquibus autem su-

perbiæ contumacia delinquitur, optimum est ut primum levius mitiusque cum eisdem et cum schismaticis agatur, et ut pro eis oretur, « ne forte, » sicut ait Apostolus, « det illis Deus reprobum sensum, ut si resipiscant a laqueis diaboli, a quibus alligati tenentur (*Rom. 1; II Tim. 1*). » Quod si rationi non acquieverint, Simoniaci pariter et schismatici, ut incurabilia membra ab Ecclesiæ corpore abscedantur, et ut dictum est, ab exteris potestatibus opprimantur.

Sciendum est Augustinum de omnibus hæreticis et schismaticis ad quendam Petrum sic scripsisse: « Firmissime tene et nullatenus dubites, omnes hæreticum et schismaticum quantumvis multas elemosinas faciat, vel etiam pro Christo sanguinem fundat, cum diabolo et angelis ejus æterno igni mancipandum, nisi ante finem vitæ hujus catholicæ incorporætur et reintegretur Ecclesiæ. »

Hactenus contra eos qui dicunt Dei Ecclesiam et pontificum ejus ordinationem regis potestati subjacere, contraque Simonicorum sacerdotium et sacrificium satis dictum. Nunc restat de facultatibus Ecclesiæ dicere, quas iidem contendunt sub regis ditione manere.

S. ANSELMI COLLECTANEA.

(Apud CANISIUM, *Antiquæ Lectionis*, tom. VI, pag. 235.)

LECTORI.

In manuscripto codice quo usi sumus, subjiciebantur sequentes sententiæ, ab ipso, ut videtur Anselmo, ex variis auctoribus collectæ, quibus demonstrare studet Ecclesiæ facultates non esse in potestate regis aut Cæsaris. Quo fit, ut ea quæ sequuntur aut sint altera pars secundi libri; aut totius operis liber tertius. Utrum tamen nihil desideretur, non injuria ambigas.

Albinus in libro secundo super Matthæum.

« Invenit Jesus in templo vendentes boves et oves et columbas et nummularios sedentes; et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque et boves, et nummulariorum effudit æs, ac mensas subvertit (*Matth. xxi; Joan. 11*). » Boves, oves et columbæ ad hoc emebantur, ut offerrentur in templo. Nummularii ad hoc sedebant ad mensas, ut inter emptores venditoresque hostiarum prompta esset pecuniæ taxatio. Videbantur ergo licite vendi in templo, quia ad hoc emebantur ut in eodem templo offerrentur Domino. Sed nolens ipse Dominus aliquid in domo sua terrenæ negotiationis ne ejus quidem quæ honesta putaretur, exhiberi, dispulit negotiatores injustos, et foras simul omnes cum his quæ negotiabantur ejecit. Quid ergo, fratres mei, quid putamus faceret Dominus, si rixis dissidentes, si fabulis vacantes, si risu dissolutos, vel alio quolibet scelere reperiret irretitos, qui hostias quæ sibi immolarentur ementes in templo vidit et eliminare festinavit?

C Hæc propter illos diximus, qui ecclesiam ingressi non solum intentionem orandi negligunt, verum etiam ea pro quibus orare debuerant, augent, insuper et arguentes se pro hujusmodi stultitia conviciis odiisque, vel etiam detractationibus insequuntur, addentes videlicet peccata peccatis, et quasi funem longissimum sibi incauta eorum augmentatione texentes, nec timentes ex eo districti judicis examinatione damnari. Nam bis quidem in sancto Evangelio legimus quod veniens in templo Dominus hujusmodi negotiatores ejecit, primum videlicet, id est, tertio ante passionem suam anno, sicut ex Joannis Evangelistæ sequentibus scriptis agnoscimus, et ipso quo passus est anno, cum ante quinque dies Paschæ sedens asino Jerosolymam venisset. Sed hoc idem in D templo jam sanctæ Ecclesiæ, examine quotidianæ visitationis agere, omnis qui recte sapit, intelligit.

Unde multum tremenda sunt hæc, dilectissimi, et digno expavescenda timore, sedulaque præcavendum industria, ne veniens improvisus, perver-